

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

<https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series22.2025.37.01>

УДК 321.1-027.851(477)«364»

Олена Новакова,

*доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0402-1904>; e-mail: elenanovakova1961@gmail.com*

Марина Остапенко,

*доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри політичних наук,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4412-0229>; e-mail: m.a.ostapenko@udu.edu.ua*

ПРОБЛЕМИ ТА МЕХАНІЗМИ ЛЕГІТИМАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Проведено аналіз проблем забезпечення легітимності політичних інститутів і зменшення ризиків репутаційної кризи влади в умовах воєнного стану в Україні. Визначено теоретичні засади легітимності влади з урахуванням політико-правових та суспільних чинників, серед яких політична консолідація на основі демократичних принципів та цінностей; політична передбачуваність і ефективність політичних інститутів, верховенство права; участь громадян у суспільно-політичних процесах; ефективний діалог між суспільством і владою. Дослідження фокусується на інструментах підтримки довіри до влади в умовах об'єктивних викликів електоральної легітимності. Підкреслено, що законне відтермінування виборів та продовження роботи влади під час війни не забезпечують автоматично її легітимність, довіру людей чи стійкість демократичного ладу. Ключовими завданнями для влади стають підтримання демократії в умовах призупинення виборчого процесу та збереження єдності політичних сил і всього суспільства. Зазначено, що легітимність влади безпосередньо залежить від суспільної довіри до її рішень та механізмів їх втілення. Важливу роль в умовах воєнного стану відіграють такі механізми легітимності: ефективна взаємодія інститутів влади, реагування на петиції та звернення громадян, чітке дотримання Конституції у кадровій політиці, демонстрація добросовісності, виконання представницької функції, зв'язок із виборцями, ефективне врядування, здатність локалізувати корупцію та протидіяти їй, зрозуміла публічна комунікація. Акцентовано на актуальності розробки та практичного застосування позаелекторальних інструментів для легітимності державної влади. До таких інструментів, зокрема, віднесено формування парламентської коаліції національної єдності, підвищення рівня інституційної спроможності органів влади та забезпечення сталої комунікації з інститутами громадянського суспільства.

Ключові слова: *легітимність, легальність, легітимність, законність, інститути влади, інструменти легітимності влади, довіра, демократична влада, громадянське суспільство, політична комунікація.*

Вступ. Повномасштабна війна, розв'язана Росією, спрямована на руйнування української суверенної держави, поглинання суспільства, розкол та ослаблення демократичних країн світу. Важливим інструментом досягнення цієї мети є делегітимізація демократичної влади України та інших країн цивілізованого світу, створення умов для перманентної внутрішньодержавної та міжнародної конфліктності, таким чином доводячи, начебто, неспроможність демократичного суспільства до самостійного ефективного функціонування та незалежності. В цьому контексті надзвичайно важливими є розробка та реалізація механізмів легітимності влади, урахування об'єктивних обмежень воєнного стану, сучасних внутрішніх і зовнішніх викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування та підтримки легітимності політичної влади привертає особливу увагу науковців із огляду на її важливість в контексті забезпечення ефективності інститутів влади та розвитку суспільства загалом.

Активізацію наукового дискурсу щодо окресленої проблематики спричинили особливі умови воєнного стану українського суспільства та необхідність забезпечення інституційної спроможності держави. Зокрема М. Назаренко та А. Левицький присвятили своє дослідження чинникам, що сприяють формуванню політичної довіри, серед яких: політична консолідація через демократичні відносини; політична передбачуваність, коли функції й дії влади відповідають очікуванням; політична стабільність через дотримання законодавства; участь громадян у суспільно-політичних процесах; ефективний діалог між суспільством і владою [2021, с. 49-65].

М. Чабанна визначає, що зміцнення довіри до влади залежить від якісної комунікації між громадянами та державою, зокрема від прозорості й відкритості цих процесів. Це означає вільний доступ до актуальної та достовірної інформації про політичну діяльність органів влади та їх рішення, розуміння процесу прийняття рішень, відкритість даних про ухвалені рішення, оприлюднення інформації про діяльність органів державної влади, звітність органів влади, надання відповідей на запити [Чабанна, 2014, с. 12]. Разом з цим, існують обмеження, пов'язані з безпекою держави та захистом її інтересів в умовах воєнного стану. У цьому контексті Т. Амро виокремлює низку проблем і складнощів комунікації у публічному управлінні. До питань удосконалення фахової компетентності, забезпечення ефективності комунікації органів влади з населенням, додаються інші. Мова йде про зміни соціального контексту і настроїв, що позначається на сприйнятті та реакціях суспільства на повідомлення та дії влади. Зростає навантаження на системи електронного врядування та комунікаційні платформи через посилений обсяг обробки та розповсюдження інформації. Деякі зміни в організації комунікації можуть включати цензуру чи обмеження інформації, щоб запобігти поширенню неправдивих повідомлень, забезпечити безпеку військових та цивільного населення або захистити інфраструктуру. Крім того, потребують вирішення питання забезпечення доступу до достовірної інформації тимчасово окупованих територій [Амро, 2023, с. 164-165]. Також дослідник зазначає, що у формуванні довіри до влади засобами комунікації важливими є емоційний аспект (як емпатія та турбота), і раціональний (компетентність, чесність, відкритість представників влади). Тому, щоб отримати та підтримувати довіру, органи влади мають враховувати це у налагодженні взаємодії зі суспільством, особливо в умовах воєнного стану [Амро, 2023, с. 166].

Вивчення наукових праць демонструє, що ця тема зберігатиме свою важливість і надалі, а обговорення її аспектів триватимуть. Зокрема додаткових досліджень потребують проблеми формування та підтримки легітимності влади в надзвичайних умовах розгортання політичного процесу; розробка практичних механізмів забезпечення довіри до державно-політичних інститутів; консолідація та забезпечення ефективної взаємодії влади і громадян у вирішенні актуальних завдань суспільного розвитку.

Це дослідження має на меті поглибити знання про феномен легітимності та особливості його формування в українському середовищі, беручи до уваги специфіку воєнного стану та вплив внутрішніх і зовнішніх викликів державній владі в сучасній Україні. Виходячи з цього, завданнями статті є вивчення специфіки та чинників формування легітимності влади в період війни та воєнного стану, з'ясування механізмів усунення бар'єрів між владою та громадянами, посилення довіри та взаємодії громадянського суспільства та інститутів влади.

Методологічною основою написання статті стали ключові дослідницькі підходи: теоретичного узагальнення, системний, структурно-функціональний. Їх застосування забезпечило комплексний розгляд феномену легітимності, розуміння її впливу на стійкість державної влади, визначення проблем і тенденцій формування і підтримки легітимності політичної влади за умов воєнного стану українського суспільства. Емпіричну базу роботи склали аспекти проблематики політичної легітимності у дослідженнях Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, Українського Центру економічних та політичних

досліджень імені О. Разумкова, Київського міжнародного інституту соціології, Інституту політичних та етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України, Інституту соціології НАН України, інших аналітичних центрів і дослідницьких інститутів.

Результати та дискусії. Легітимність – це процес перетворення волі народу в суверенну волю держави, яка реалізується через справедливі, законні та доцільні рішення влади. Легітимація державної влади, тобто механізм, що забезпечує її визнання, не обмежується ухваленням законів чи конституції (хоча це може бути частиною процесу), а значною мірою залежить від сприйняття суспільством діяльності влади. Вона формується на основі громадських настроїв, внутрішніх переконань та уявлень різних соціальних груп щодо дотримання владою принципів соціальної справедливості, захисту прав людини та їх ефективного забезпечення [Ковальчук, с. 35-36].

Тобто, на відміну від легальності, політична легітимність формується не конституцією та законами, а політичною ситуацією, яка постійно знаходиться в динаміці. У цьому контексті важливо розглянути довіру як одну з ключових умов для успішного функціонування політичних інститутів і взаємодії між державою та громадянським суспільством. Дослідники вважають її важливим елементом, що сприяє легітимації влади через формування політичних стратегій, соціальну підтримку та економічний розвиток [Карнаух, Зайченко, с. 64]. Згідно соціологічних опитувань Інституту соціології НАН України, значна частина українців не схильні комусь довіряти. Так, у період 1992-2023 рр. відсоток опитаних, які погоджувались із твердженням, що «Нікому не довіряти – найбезпечніше» коливався від 46 до 56,2%. Найбільший показник фіксується у 2021 році, найменший – у 1992 р. [Українське суспільство, 2022, с. 329]. Також визначальним є зв'язок між соціальною і політичною довірою [Остапенко, Бунгеа, 2023, с. 20]. Соціальна довіра впливає на соціальну взаємодію, а політична – на процеси державотворення, ухвалення політичних рішень, вирішення криз. Політична довіра пов'язана з очікуваннями громадян, оцінкою ефективності дій влади [Остапенко, Бунгеа, 2023, с. 18].

Експерти фіксують зростання політичної довіри українського суспільства на початку повномасштабної війни РФ проти України. Разом з тим, показники є нерівномірними щодо суб'єктів політики, відрізняються за регіонами. У 2022 р. фіксувалося зростання довіри до парламенту (+73%), прем'єр-міністра (+48%), уряду (+45%), менше – до органів місцевої влади (+15%). Найвищий рівень довіри того року мали Збройні сили України, Президент, Національна гвардія України [Українське суспільство, с. 349-350]. Водночас дослідники наголошують, що хоча довіра до парламенту зросла у відсотковому відношенні, цей інститут має найнижчий її рівень серед інших політичних акторів [Українське суспільство, 2023, с. 349]. У 2025 р., згідно досліджень соціологічної служби Центру Разумкова, високий рівень довіри зберігають Збройні Сили України (93,5%), Державна служба з надзвичайних ситуацій (85,5%), добровольчі загони (85,5%), волонтерські організації (80%), Національна гвардія України (79%). Довіру до Президента України висловили 57,5% опитаних; до голови місцевої влади, де мешкає респондент – 51% [Оцінка ситуації в країні, 2025].

Важливу роль у формуванні довіри до влади в суспільстві відіграють заходи, що забезпечують взаємодію інститутів громадянського суспільства та державної влади, формуючи спільне бачення подальшого розвитку країни та стратегії реагування на сучасні виклики. Узгодженість у формуванні політичного порядку денного є ключовим фактором зміцнення легітимності влади як на національному рівні, так і в міжнародному середовищі, оскільки збереження легітимної суб'єктності є важливою умовою для ефективної співпраці з іноземними партнерами.

Зазвичай, важливим механізмом та показником легітимності влади вважаються вибори. Ключовими факторами, що її визначають, є рівень явки виборців при здійсненні активного виборчого права та прозорість виборчого процесу. Висока довіра до виборчої системи сприяє збільшенню участі громадян у голосуванні та формує відповідальніше ставлення до вибору

[Дурдинець, Драп'ятий, 2023, с. 126]. Водночас, як зазначає аналітик Громадянської мережі ОПОРА, Т. Рудь, повномасштабне вторгнення Росії 24 лютого 2022 р. ставить перед владою, політиками, експертами та суспільством питання про можливість проведення демократичних виборів в умовах активної фази війни, а також про легітимність виборних органів влади у разі їхньої неможливості протягом тривалого часу. Ця дискусія має два ключові аспекти – правовий і політичний. Перший визначається нормами українського законодавства, міжнародного права та демократичних стандартів, тоді як другий залежить від внутрішньополітичної ситуації, змін на фронті, очікувань суспільства та позиції міжнародних партнерів, передусім західних. Саме поєднання цих факторів у стані невизначеності впливатиме на рівень політичної легітимності влади в Україні за умов, коли вибори залишаються неможливими [Рудь, 2024].

Правовий аспект проблеми реалізації виборчого процесу під час війни міститься в Конституції України, Законі України «Про правовий режим воєнного стану» та Виборчому кодексі України. Аналіз відповідних документів свідчить про те, що проведення виборів під час воєнного стану за законом є неможливим [Конституція, ст. 64; Виборчий кодекс, ст. 20; Указ, ст.3]. Ці законодавчі норми є абсолютно логічними та зрозумілими, оскільки в умовах воєнного стану, держава не може гарантувати дотримання конституційних і міжнародних стандартів проведення вільних і демократичних виборів, а також забезпечити реалізацію виборчих прав відповідно до визначених стандартів. Тому проведення виборів в Україні за таких обставин є не лише неконституційним, а й безвідповідальним і небезпечним, особливо з точки зору збереження національної єдності. Вибори в умовах воєнного стану та повномасштабної агресії суперечать міжнародним стандартам, зобов'язанням України перед міжнародною спільнотою та її Конституції. Крім того, вони порушують основні принципи виборчого права, зокрема принцип вільних виборів, оскільки загрози безпеці, обмеження свободи вираження поглядів і заборона мирних зібрань унеможливають вільну політичну конкуренцію, а отже, і справжнє формування та виявлення волевиявлення громадян під час війни.

У той же час, законність відмови від проведення виборів в умовах воєнного стану та пролонгації діяльності обраних інститутів влади не знімає питання, як зберегти довіру суспільства до влади, забезпечити консолідацію та підтримку громадян у вирішенні надскладних проблем протистояння агресору.

Важливим індикатором стану політичної легітимності української влади, яку наразі неможливо переобрати на виборах, є громадська думка. У жовтні 2023 р. Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) провів відповідне опитування. На питання: «Цієї осені завершується термін повноважень Верховної Ради, а навесні – президента. Коли, на вашу думку, слід проводити вибори?» 81% респондентів висловилися проти проведення виборів під час війни, вважаючи, що вони мають відбутися після її завершення. Лише 16% підтримали ідею виборів незалежно від війни [Коли мають бути проведені вибори, 2023].

За соціологічними дослідженнями платформи Gradus Research, у березні 2025 р. 58% українців висловилися за проведення виборів лише після завершення війни. Це більше, ніж у лютому 2025 року, коли таку позицію підтримували 52%. Відповідно, сформувався стійке розуміння ризиків для безпеки та того, як Росія може використати ситуацію для внутрішньої дестабілізації України. Згідно з цим опитуванням, якби президентські вибори відбулися у найближчий час, у голосуванні взяли б участь 74% респондентів. Цей показник залишається стабільним із липня 2024 р. Висока готовність громадян брати участь у виборах підтверджує їхню відданість демократичним цінностям, водночас беручи до уваги пріоритетність національної безпеки [Суспільний запит, 2025].

Водночас рівень довіри громадян до виборних органів влади поступово знижується, що є очікуваною тенденцією. Дослідження, проведене КМІС у лютому 2025 р., показало, що

Президенту довіряють 57% опитаних (не довіряють 37%), тоді як у грудні 2022 р. цей показник становив 84% (недовіра – 5%) [Динаміка довіри Президенту, 2025]. Ці дані не заперечують того, що у суспільстві зберігається значний рівень довіри до Президента В. Зеленського (такий показник є вельми позитивним для демократичної держави), що забезпечує його легітимність. У той же час, об'єктивне тяжіння показників довіри до зниження потребує постійної уваги до цієї проблеми.

Складніша ситуація складається з динамікою підтримки інших органів державної влади. Протягом останнього часу рівень довіри до Верховної Ради продемонстрував незначні коливання (залишившись на рівні близько 13-15%), тоді як кількість громадян, які висловлюють недовіру, відчутно зросла (з 61% до 68%). Це призвело до негативної динаміки балансу довіри, який погіршився з -46% до -55%. Щодо Уряду, рівень довіри до нього також є невисоким і має тенденцію до зниження (з 26% до 20%), тоді як недовіра зросла (з 44% до 53%), що відобразилось у погіршенні балансу довіри (з -18% до -33%). Варто підкреслити, що, незважаючи на низьку суспільну довіру до обох інституцій, більшість українців не підтримують ідею проведення виборів в умовах війни [Динаміка довіри соціальним інституціям, 2025].

Найбільш надійним джерелом легітимності влади є її ефективність, тобто здатність досягати поставлених цілей. Якщо демократична влада не спроможна забезпечити стабільне економічне зростання та покращення добробуту громадян, її функціональна легітимність послаблюється. Сучасний етап розвитку функціональної ефективності владних інститутів характеризується складністю та багатогранністю суспільних завдань. Їх успішне вирішення неможливе лише силами вузького кола правлячої еліти, тому необхідна мобілізація зусиль усього суспільства, ефективна взаємодія між владою і громадянами [Новакова, 2019, с. 34].

В умовах повномасштабного вторгнення та воєнного стану в Україні першочерговим завданням є пошук ефективних моделей взаємодії державної влади та громадянського суспільства для підвищення рівня легітимності й мінімізації ризиків політичної та соціальної кризи. У цій ситуації на державі лежить відповідальність за ухвалення консолідуючих рішень, що відповідають суспільним очікуванням і не підпорядковуються вузькополітичним чи особистісним інтересам [Регушевський, 2024, с. 75].

Вочевидь, в умовах воєнного стану необхідно активніше розробляти та задіювати механізми легітимації влади, які не пов'язані з виборчим процесом та здатні забезпечити національну стійкість українського суспільства через консолідовану співпрацю влади та громадян. У цьому аспекті надзвичайно цікавим та актуальним є дослідження інструментів легітимації влади в умовах воєнного стану, проведене відділом політичних інститутів та процесів Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України та Асоціацією політичних наук України [Інструменти легітимації влади, 2024].

Таблиця 1

Експертна оцінка важливості інструментів легітимації влади під час дії воєнного стану в Україні

<i>Інститут влади</i>	<i>Інструменти легітимації</i>	<i>Рівень важливості (% підтримки експертів)</i>
Президент України	Розробка та реалізація політики національної безпеки	94
	Активна зовнішньополітична діяльність	93
	Дотримання Конституції України	92
Верховна Рада України	Чітке і прозоре дотримання законотворчих процедур	88
	Формування уряду та здійснення парламентського контролю	87
	Депутатська доброчесність	87
Уряд України	Наявність довіри до уряду зі сторони міжнародних партнерів	93
	Зрозуміла публічна комунікація з суспільством	87
	Реалізація принципу відповідальності Кабінету Міністрів України	82

<i>Інститут влади</i>	<i>Інструменти легітимації</i>	<i>Рівень важливості (% підтримки експертів)</i>
	перед Верховною Радою України	
Органи місцевого самоврядування	Справедливість використання місцевих бюджетів	94
	Комунікація з територіальними громадами	94
	Вирішення місцевих проблем	92

*Складено за [Інструменти легітимації влади, 2024].

Таким чином, проведене дослідження виявило інструменти та механізми підтримки легітимності органів влади з урахуванням неможливості проведення виборів і необхідності забезпечення ефективності державно-політичного управління країною під час війни. Разом з тим з'ясувалося, що визначені інструменти недостатньо активно використовуються в політичній діяльності відповідних суб'єктів.

Зокрема, експерти зазначають, що з лютого 2022 р. Президент рідко звертався до таких інструментів своєї легітимації, як демонстрація поваги до інших інституцій, реагування на петиції та звернення громадян, суворе дотримання Конституції у кадровій політиці. Найбільший дефіцит у постійному застосуванні, починаючи з лютого 2022 р., спостерігався при використанні таких інструментів легітимації парламенту, як демонстрація народними депутатами доброчесності, виконання ВРУ представницької функції та зв'язок із виборцями. Стосовно Уряду значна невідповідність між оцінкою важливості та фактичним застосуванням спостерігається у таких аспектах, як відповідальність перед Верховною Радою, ефективне врядування та здатність локалізувати корупцію, зрозуміла публічна комунікація уряду [Інструменти легітимації влади, 2024].

Конституційне відтермінування виборів і законне продовження повноважень виборних органів влади під час воєнного стану самі по собі не гарантують їхньої політичної легітимності, збереження суспільної довіри та запобігання ослабленню демократичного устрою. Головним викликом для влади, яка не має альтернативи через неможливість виборів, стає необхідність підтримки демократичних принципів за відсутності політичної конкуренції та конструктивних дискусій. Унаслідок цього особливо важливо зберігати національну єдність як серед політичних сил, так і в суспільстві загалом. Вивчаючи проблему підтримки легітимності політичної влади в екстремальних умовах воєнного стану та неможливості проведення повноцінного виборчого процесу, дослідники вказують на практику створення коаліційних урядів національної єдності на основі залучення представників усіх парламентських і позапарламентських патріотичних сил. Мета створення такої структури полягає в досягненні об'єднання усіх політичних сил для вирішення надскладних завдань, забезпечення консолідації суспільства та реалізації політики національної стійкості.

Світовий досвід показує, що уряди національної єдності, зазвичай, формуються в країнах, які опинилися в умовах глибокої кризи, особливо під час воєн. Можна згадати уряд Великої Британії часів Другої світової війни, де опозиційні сили відігравали ключову роль. Також існує і сучасний приклад – Ізраїль, де у 2023 р. було сформовано Уряд національної єдності у відповідь на конфлікт з бойовиками ХАМАСу. В умовах кризи, коли часу на пошук досвідчених політиків серед прихильників влади не було, до уряду залучили представників опозиції. Це дозволило покращити координацію та оперативно вирішувати нагальні питання [Коломісць, 2024].

Як показало дослідження КМІС, ідея формування Уряду національної єдності, що передбачає об'єднання патріотичних сил, знаходить підтримку у 47% українців. Негативне ставлення висловили лише 10%, тоді як 37% зайняли нейтральну позицію. Однією з ключових перешкод для формування Уряду національної єдності є відсутність чіткого кандидата на посаду прем'єр-міністра. Опитування показало, що хоча певна визначеність

з'явилася, 34% респондентів вважають, що жоден зі запропонованих лідерів не підходить, а 16% не змогли визначитися. Серед запропонованих кандидатур найбільшу підтримку отримали П. Порошенко (20%), Д. Шмигаль (13%), Ю. Тимошенко (7%) [Ставлення українців до створення Уряду національної єдності, 2024]. В умовах війни в українському парламенті виникла неформальна «оборонна коаліція», до якої увійшли чотири фракції. Ця коаліція, хоча й нагадує уряд національної єдності, зосереджена виключно на підтримці рішень, необхідних для оборони країни та її євроінтеграції, тому проблема створення коаліційного уряду потребує вивчення та розгляду в практичній площині.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що відсутність конституційної можливості проведення виборів під час воєнного стану не заперечує легітимності чинних органів влади в Україні. Проте, політична легітимність владних інститутів є нестабільною, та демонструє тенденції до зниження, оскільки суспільна довіра до чинної влади поступово зменшується. В цій ситуації надзвичайно актуалізується формування та активна реалізація в політичній практиці позаелекторальних механізмів легітимації влади, зокрема створення коаліції національної єдності в парламенті, підвищення інституційної спроможності влади, здійснення постійної комунікації з громадянським суспільством. Особливої ваги набуває інституційна легітимація політичної влади в умовах воєнного стану, яка формується під впливом законності дій влади, стабільного функціонування державних органів і доведення того, що навіть в умовах надзвичайної загрози держава зберігає правові засади свого функціонування та активну взаємодію з суспільством.

Використані джерела:

1. Амро, Тайер Алі. (2023). Вплив комунікативних технологій на ефективність публічного управління в Україні в умовах воєнного стану: дис. ... д. н. з держ. управл. за спеціальністю 25.00.05. Міжрегіональна Академія управління персоналом, Київ, 192 с.
2. Виборчий кодекс України. (2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
3. Динаміка довіри Президенту В. Зеленському в 2019-2025 роках. (2025). URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1496&page=4&y=2025>
4. Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2024 роках. (2025). URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1467&page=6&y=2025>
5. Дурдинець, М., Драп'ятий, Б. (2023). Філософський вимір легітимності влади в період екзистенційної війни: досвід України XX–XXI століть. Філософські та методологічні проблеми права. № 1 (25). С. 120-129.
6. Інструменти легітимації влади в період дії воєнного стану. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України Асоціація політичних наук України. (2024). URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/Doslidzhennia_prezentatsiia.pdf
7. Карнаух, А., Зайченко, Л. (2020). Осмислення понять «довіра» та «політична довіра» у політичній науці. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Випуск 28: збірник наукових праць. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. С. 60-66.
8. Ковальчук, В. (2028). Проблема конституційності та легітимності публічної влади в умовах формування правової, демократичної держави: вітчизняний досвід. Право України. № 6. С. 35–40. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravoukr_2008_6/
9. Коли мають бути проведені вибори, ставлення до голосування через Інтернет та ставлення до можливого обмеження прав громадян: результати телефонного опитування, проведеного 30 вересня-11 жовтня 2023 року. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1309&page=4&y=2023>
10. Коломієць, В. (2024). Влада (не) в одних руках. Чи потрібен Україні Уряд національної єдності та як це було в інших країнах? URL: <https://hromadske.ua/polityka/233512-vlada-ne-v-odnykh-rukakh-chy-potriben-ukrayini-uriad-natsionalnoyi-yednosti-ta-ia-k-tse-bulo-v-inshykh-krayinakh>
11. Конституція України (1996). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
12. Назаренко, М. Левицький, А. (2021). Сучасний стан та шляхи вдосконалення політичної довіри в умовах демократизації. Публічне управління і право: історія, теорія, практика : збірник наукових праць. Вип. 1. С. 49-55.
13. Новакова, О. В. (2019). Комунікативні аспекти формування довіри до влади. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Випуск 26: збірник наукових праць. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. С. 31-36.

14. Остапенко, М., Бунгеа, Л. (2023). Довіра до влади як ресурс розвитку суспільства. Регіональні студії. Вип. 35. С. 16-21.
15. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу (лютий–березень 2025р.). Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r>
16. Регушевський, Е. Є. (2024). Концептуальні питання легітимності державної влади та зменшення ризиків кризи влади під час дії воєнного стану в Україні. Нове українське право. Вип. 1. С.73-82. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/564/512>
17. Рудь, Т. (2024). Легітимність української влади в умовах неможливості проведення виборів. URL: <https://www.oporaua.org/vybory/legitimnist-ukrayins-koiv-vladi-v-umovah-nemozhlivosti-provedennya-viboriv-25166>
18. Ставлення українців до створення Уряду національної єдності. (2024). URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1460&page=1>
19. Суспільний запит на сильну оборону та безпеку зростає – українці виступають за вибори після перемоги. (2024). URL: <https://tsn.ua/politika/yak-stavlyatsya-ukrayinci-do-ideyi-provedennya-viboriv-pid-chas-viiny-vidpovid-sociologini-2788416.html>
20. Указ Президента України Про введення воєнного стану в Україні. (2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
21. Українське суспільство в умовах війни. (2022). Монографія / С.Дембiцький та ін.; за ред. Є.Головахи, С.Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с.
22. Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023: монографія / С. Дембiцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 343 с.
23. Чабанна, М. В. (2014). Довіра до політичних інститутів: передумови та наслідки для демократії. Магістеріум. Вип. 58. Політичні студії. С. 8-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Magisterium_p_2014_58_4

References:

1. Amro, Taiier Ali. (2023). Vplyv komunikatyvnykh tekhnolohii na efektyvnist publichnoho upravlinnia v Ukraini v umovakh voiennoho stanu: dys. ... d. n. z derzh. upravl. za spetsialnistiu 25.00.05. Mizhrehionalna Akademiia upravlinnia personalom, Kyiv, 192 s.
2. Vyborchii kodeks Ukrainy. (2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
3. Dynamika doviry Prezydentu V. Zelenskomu v 2019-2025 rokakh. (2025). URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1496&page=4&y=2025>
4. Dynamika doviry sotsialnym instytutsiim u 2021-2024 rokakh. (2025). URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1467&page=6&y=2025>
5. Durdynets, M., Dripiaty, B. (2023). Filosofskiy vymir lehitymnosti vlady v period ekzystentsiinoi viiny: dosvid Ukrainy KhKh–KhKhI stolit. Filosofski ta metodolohichni problemy prava. № 1 (25). S.120-129.
6. Instrumenty lehitymatsii vlady v period dii voiennoho stanu. Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy Asotsiatsiia politychnykh nauk Ukrainy. (2024). URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/Doslidzhennia_prezentatsiia.pdf
7. Karnaukh A., Zaichenko L. (2020). Osmyslennia poniat «dovira» ta «politychna dovira» u politychnii nautsi. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 22. Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplin. Vypusk 28: zbirnyk naukovykh prats. K.: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova. S. 60-66.
8. Kovalchuk, V. (2028). Problema konstytutsiinosti ta lehitymnosti publichnoi vlady v umovakh formuvannia pravovoi, demokratychnoi derzhavy: vitchyzniani dosvid. Pravo Ukrainy. № 6. S. 35–40. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravoukr_2008_6/
9. Koly maiut buty provedeni vybory, stavlennia do holosuvannia cherez Internet ta stavlennia do mozhlyvoho obmezhenia prav hromadian: rezultaty telefonnoho opytuvannia, provedenoho 30 veresnia-11 zhovtnia 2023 roku. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1309&page=4&y=2023>
10. Kolomiiets, V. (2024). Vlada (ne) v odnykh rukakh. Chy potriben Ukraini Uriad natsionalnoi yednosti ta yak tse bulo v inshykh krainakh? URL: <https://hromadske.ua/polityka/233512-vlada-ne-v-odnykh-rukakh-chy-potriben-ukrayini-uriad-natsionalnoyi-yednosti-ta-iak-tse-bulo-v-inshykh-krayinakh>
11. Konstytutsiia Ukrainy (1996). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
12. Nazarenko, M. Levyskyi, A. (2021). Suchasnyi stan ta shliakhy vdoskonalennia politychnoi doviry v umovakh demokratyzatsii. Publichne upravlinnia i pravo: istoriia, teoriia, praktyka : zbirnyk naukovykh prats. Vyp. 1. S. 49-55.
13. Novakova, O. V. (2019). Komunikatyvni aspekty formuvannia doviry do vlady. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 22. Politychni nauky ta metodyka

vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplin. Vypusk 26: zbirnyk naukovykh prats. K.: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova. S. 31-36.

14. Ostapenko, M., Bunhea, L. (2023). Dovira do vlady yak resurs rozvytku suspilstva. Rehionalni studii. Vyp. 35. S. 16-21.

15. Otsinka sytuatsii v kraini, dovira do sotsialnykh instytutiv, politykiv, posadovtsiv ta hromadskykh diiachiv, stavlennia do vyboriv pid chas viiny, vira v peremohu (liutyi–berezen 2025r.). Ukrainnyi tsentr ekonomichnykh ta politychnykh doslidzhen im. O. Razumkova. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremohu-liutyiberezen-2025r>

16. Rehushevskiy, E. Ie. (2024). Kontseptualni pytannia lehitymnosti derzhavnoi vlady ta zmeshennia ryzykiv kryzy vlady pid chas dii voiennoho stanu v Ukraini. Nove ukrainske pravo. Vyp. 1. S.73-82. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/564/512>

17. Rud, T. (2024). Lehitymnist ukrainskoi vlady v umovakh nemozhlyvosti provedennia vyboriv. URL: <https://www.oporaua.org/vybory/legitimnist-ukrayins-koyi-vladi-v-umovah-nemozhlivosti-provedennya-viboriv-25166>

18. Stavlennia ukrainsiv do stvorennia Uriadu natsionalnoi yednosti. (2024). URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1460&page=1>

19. Suspilnyi zapyt na sylnu oboronu ta bezpeku zrostaie – ukrainsi vystupaiut za vybory pislia peremohy. (2024). URL: <https://tsn.ua/politika/yak-stavlyatsya-ukrayinci-do-ideyi-provedennya-viboriv-pid-chas-viyni-vidpovid-sociologini-2788416.html>

20. Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini. (2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

21. Ukrainske suspilstvo v umovakh viiny. (2022). Monohrafiia / S.Dembitskyi ta in.; za red. Ye. Holovakhy, S. Makeieva. Kyiv: Instytut sotsiolohii NAN Ukrainy, 2022. 410 s.

22. Ukrainske suspilstvo v umovakh viiny. Rik 2023: monohrafiia / S. Dembitskyi, O. Zlobina, N. Kostenko ta in.; za red. chlen.-kor. NAN Ukrainy, d. filos. n. Ye. Holovakhy, d. sots. n. S. Makeieva. Kyiv: Instytut sotsiolohii NAN Ukrainy, 2023. 343 s.

23. Chabanna, M. V. (2014). Dovira do politychnykh instytutiv: peredumovy ta naslidky dlia demokracji. Mahisterium. Vyp. 58. Politychni studii. C. 8-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Magisterium_p_2014_58_4

Olena Novakova,
doctor of political sciences,
professor of Department of Political Sciences,
Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University

Maryna Ostapenko,
doctor of political sciences,
head of the of Department of Political Sciences,
Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University

Problems and Mechanisms of Legitimization of Political Power in Conditions of Martial Law in Ukrainian Society

The analysis of the problems of ensuring the legitimacy of political institutions and reducing the risks of a reputational crisis of power in the conditions of martial law in Ukraine was carried out. The theoretical principles of legitimation of power were determined, taking into account political, legal and social factors, including political consolidation around democratic principles and values; political predictability and effectiveness of political institutions, the rule of law; participation of citizens in socio-political processes; effective dialogue between society and power. In the study, the authors focus on tools for maintaining trust in government in the face of objective challenges to the legitimacy of elections. It is emphasized that the legal postponement of elections and the continuation of government activities in wartime does not automatically ensure its legitimacy, the trust of the people, or the stability of the democratic system. The key tasks for the government are to support democracy in the face of the suspension of the electoral process and to preserve the unity of political forces and society as a whole. It is noted that the legitimacy of the government directly depends on the public's trust in its decisions and the mechanisms for their implementation. The following legitimation mechanisms play an important role in martial law: effective interaction of state institutions, response to petitions and appeals of citizens, strict adherence to the Constitution in personnel policy, demonstration of integrity, performance of a representative function, communication with voters, effective management, the ability to localize corruption and counteract it, as well as clear public communication. The relevance of the development and practical application of extra-electoral instruments for the legitimation of state power is emphasized. Such instruments include, in particular, the formation of a parliamentary coalition of national unity, increasing the level of institutional capacity of government bodies, and ensuring stable communication with civil society institutions.

Keywords: *legitimacy, legality, legitimation, legitimacy, institutions of power, instruments of legitimation of power, trust, democratic power, civil society, political communication.*